

Dr Dragan Krivokapić

Mr Boris Nikolić

Fakultet za sport i fizičko vaspitanje, Nikšić

MOGUĆNOST PREDIKCIJE USPJEŠNOSTI KOŠARKAŠA PRIMJENOM PSIHOLOŠKOG INSTRUMENTA (MSP) ZA PROCJENU MOTIVACIJE ZA BAVLJENJE SPORTOM

1. UVOD

Tokom nekoliko posljednjih godina uočljiva je pojava da često vrlo talentovana djeca, koja se izvjesno vrijeme bave nekim sportom, iznenada gube interesovanje prema tom sportu, i privremeno, ili sasvim prestaju njime da se bave. Nekad nastave sa treninzima, ali u drugom sportskom klubu, a ponekad, ako je želja za treniranjem i dalje izražena, počinju iznova sa nekim sasvim drugim sportom. Razloga zbog kojih je to tako ima dosta.

Uticaj vršnjaka a i roditeljskih želja je često presudan. Trenutna aktuelnost nekog sporta može da doprinese preorijentaciji i želji za bavljenjem baš tim sportom. Uspijesi sportista koji su ponikli sa ovih područja, kroz proces identifikacije sa njima, povećavaju želju kod omladine da se bave upravo tim sportom, što bi, u stvari i bilo korisno ako ta djeca zbog toga ne bi prestala redovno da se bave sportom kojim su se bavili do tada, i u koji je uloženo dosta vremena, truda, novca i očekivanja.

Poseban problem, čije će posljedice uskoro postati više nego očigledne, jeste ekspanzija produkata digitalne tehnologije, koji kao najjači magnet privlače te mlade ljude uz monitore računara, ekrane televizijskih aparata i displeje mobilnih telefona. Svi ti proizvodi, osmišljeni prvenstveno iz potrebe da olakšaju život savremenom čovjeku, umanjuju želju za boravkom na svježem vazduhu, igrom, druženjem i sportom. Jednim dijelom i iz tih razloga djeca počinju neredovno i često bezvoljno da treniraju, što kao posljedicu ima i slabije rezultate, koji se opet odražavaju na smanjenje motivacije za bavljenje sportom, posebno one, potrebne za postizanje nadprosječnih sportskih rezultata, za koje je potreban ozbiljan, sistematski rad u kontinuitetu.

Motivacija je nesumnjivo jedno od centralnih pitanja psihologije sporta uopšte, a posebno vrhunskog. Većinu opštih i mnoge od posebnih motiva, koji su predmet psiholoških istraživanja u različitim oblastima ljudskog ponašanja i doživljavanja, moguće je neposredno, ili posredno, dovesti u vezu sa sportskim ponašanjem.

Kada se govori o motivaciji u sportu, može se reći da egzistiraju dva tipa motivacije, intrinzička (unutrašnja) i ekstrinzička (spoljašnja). Intrinzička motivacija je ona motivacija koja nastaje iz unutrašnjih razloga i kod koje zadovoljstvo proizlazi iz same aktivnosti i njezinog značenj, kao i svijesti o pozitivnim aspektima sportske aktivnosti.

Suprotno intrinzičkoj motivaciji, kod ekstrinzičke motivacije spoljašnji ciljevi su glavni pokretači aktivnosti. Primjer ekstrinzičke motivacije u sportu bili bi oni sportisti koji treniraju i takmiče se jer žele postići neki rezultat, osvojiti nagradu, dobiti socijalnu podršku ili pohvalu.

Očigledno je da savremeni način života obiluje izazovima za korištenje slobodnog vremena u sjedećem položaju, pa se motivacija za bavljenje sportom pojavljuje kao

ključan momenat za postizanje nadprosječnih sportskih rezultata, uz pretpostavku prisustva odgovarajućih psihofizičkih predispozicija, kao što su: svojstva nervnog sistema, brzina prijema informacija, svojstva pažnje, brzina mišljenja, morfološke karakteristike, funkcionalne sposobnosti, situaciono-motoričko znanje i td.

2. MATERIJAL I METODE

2.1. Tok i postupci istraživanja

Da bi smo ispitali mogućnost primjene MSP-testa, za procjenu motivacije za bavljenje sportom, u svrhu predikcije uspješnosti košarkaša kadetskog uzrasta, organizovano je istraživanje u tri košarkaška kluba, koji imaju višegodišnje iskustvo na međunarodnim takmičenjima. Testiranje ovim psihološkim instrumentom za procjenu motivacije za bavljenje sportom je realizovano tokom decembra 2008.g. u klupskim prostorijama ovih košarkaških klubova.

U svim klubovima koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem, posebno su obrađeni rezultati najuspješnijih košarkaša-kadeta, koji su učestvovali na međunarodnim takmičenjima, a posebno onih, manje uspješnih, koji iz tog razloga, nijesu učestvovali na međunarodnim takmičenjima. Procedurom diskriminativne analize su obrađeni dobijeni rezultati, u cilju utvrđivanja eventualne mogućnosti za primjenu ovog psihološkog instrumenta, u postupku predikcije uspješnosti košarkaša ovog uzrasta, što bi moglo biti značajno prilikom sistematske selekcije u ovom sportu.

Prema tome, kriterijum uspješnosti je određen na osnovu izbora košarkaša u kadetske selekcije koje su u zadnje dvije godine učestvovali na svim međunarodnim turnirima u koje je njihov klub bio uključen.

2.2. Uzorak ispitanika

Istraživanjem je obuhvaćen uzorak od 68 košarkaša-kadeta (1993 i 1994. godište) iz sljedećih klubova:

„*KK Bosna*“ iz *Sarajeva*, sa ukupno 24 ispitanika.

U periodu realizacije ovog istraživanja, kadetska selekcija ovog kluba je bila prvak entiteta na državnom prvenstvu i všestruki prvak na kantonalnim takmičenjima. Osim toga, učestvuje na takmičenjima „Adriatik lige“.

„*KK Budućnost*“ iz *Podgorice*, sa ukupno 26 ispitanika.

Kadetska selekcija ovog kluba je osvojila 1. mjesto na memorijalnom turniru „Harris Brkić“ 2008.g.

U „Adriatik ligi“, (u periodu realizacije ovog istraživanja), zauzimaju 3. mjesto, a u Republičkom prvenstvu su viceprvaci.

„*KK Bonus*“ iz *Nikšića*, sa ukupno 18 ispitanika.

Kadetska selekcija ovog kluba je višegodišnji učesnik međunarodnih turnira u Francuskoj, i to: u gradu Ardes, gdje su između 24 ekipe iz Evrope i SAD 2006.g. zauzeli 8. mjesto, a 2007. i 2008.g. 10. mjesto. Na turnirima u gradu Amiens, 2007.g. zauzeli su 2. mjesto, a 2008.g. četvrto.

Na osnovu navedenog kriterijuma uspješnosti, ukupan uzorak, iz tri pomenuta košarkaška kluba, podijeljen je na dva subuzorka,

Prvi subuzorak, sastavljen od 36 košarkaša-kadeta, iz svih navedenih klubova, koji su, kao vrlo uspješni sportisti, tokom zadnje dvije godine učestvovali na međunarodnim turnirima, i drugi subuzorak, sastavljen od 32 košarkaša-kadeta, iz svih navedenih klubova, koji, kao manje uspješni, nijesu odabrani za učešće na međunarodnim turnirima.

Prema tome, izbor košarkaša u kadetske selekcije koje su u zadnje dvije godine učestvovali na svim međunarodnim turnirima u koje je njihov klub bio uključen, je predstavljao je kriterijum na osnovu kojeg je ukupan uzorak podijeljen na dva subuzorka.

2.3. Uzorak vrijabli i način njihovog mjerenja

Za procjenu specifične motivacije sportista, Havelka i Lazarević(1980) su konstruisali instrument, poznat pod imenom“Motivacija za bavljenje sportom“ (MSP), koji je osmišljen iz potrebe mjerenja tendencije postizanja uspjeha u sportu.

Ovaj test sadrži tri skale koje ispituju tri varijable, sa ukupno 50 ajtjema, za čije popunjavanje je potrebno približno 15 minuta.

- Skala (SP) ispituje motiv sportskog postignuća kroz različite nivoe pojedinih oblika ponašanja vezanih za određenje standarde uspješnosti u takmičenju, treningu ili kroz odnose prema treneru, sportistima i td. Ovu dimenziju ispituje 26 ajtjema. Pouzdanost skale iznosi 0,78.
- Skala (PE) procjenjuje pozitivno emocionalno angažovanje u uslovima sportskog postignuća, i to kao stepen samokontrole u tim situacijama. Skala sadrži 12 ajtjema, a pouzdanost joj je 0,70.
- Skala (NE) ocjenjuje negativne emocionalne reakcije, izražene u formi strepnje od neuspjeha ili „izbjegavanja postignuća.“ Pogodna je za određivanje emocionalne nestabilnosti i inhibiranosti u ponašanju, a odnosi se na sportske situacije. Ova dimenzija se ispituje sa 12 ajtjema, a pouzdanost skale iznosi 0,84.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

Skala motiva sportskog postignuća daje podatke o izraženosti triju motivacionih varijabli, između kojih se ispoljio odgovarajući međuodnos. Dobijeni podaci pokazuju da kod ukupnog uzorka košarkaša-kadeta, uporedo sa većim stepenom razvijenosti motiva sportskog postignuća(SP), raste stepen emocionalne samokontrole i stabilnosti(PE), a opada sklonost ka emocionalnoj inhibiciji i nestabilnosti(NE).

Iz podataka izloženih u tabeli 1. vidi se da se rezultati košarkaša-kadeta, (iz prvog subuzorka) učesnika na međunarodnim utakmicama, pretežno nalaze u intervalima koji obuhvataju vrijednosti iznad pretpostavljenog skalnog prosjeka, a da su rezultati njihovih klupskih drugova, (iz drugog subuzorka), koji kao manje uspješni košarkaši, nijesu učestvovali na međunarodnim utakmicama, uglavnom grupisani u središnjim intervalima, tj. oko skalnog prosjeka.

Srednja vrijednost MSP u prvom subuzorku košarkaša-kadeta, koji su igrali u poslednje dvije godine na međunarodnim takmičenjima je 16,92 , dok je ostvorena srednja vrijednost drugog, manje uspješnog subuzorka 14,27 , što predstavlja razliku od preko 2,5 skalnih vrijednosti. Već i na osnovu tog podatka bilo je moguće očekivati pojavu statistički značajne razlike između navedenih srednjih vrijednosti dva subuzorka..

Tabela 1 – Distribucija rezultata na testu MSP

Rezultati (i =3)	Košarkaši (kadeti) koji su igrali na međunarodnim utakmicama	Košarkaši(kadeti) koji nijesu igrali na međunarodnim utakmicama
24 – 26	1	0
21 – 23	4	0
18 – 20	6	3
15 – 17	8	5
12 – 14	6	6
9 – 11	4	6
6 – 8	4	7
3 – 5	3	3
0 – 2	0	2
Ukupno:	36	32

Uočene razlike u srednjim vrijednostima između prvog i drugog subuzorka su testirane uobičajenim postupkom za testiranje aritmetičkih sredina nezavisnih uzoraka, (t-testom).

Dobijeni rezultati t-vrijednosti ($t=2,04$) ukazuju na postojanje statistički značajnih razlika na nivou značajnosti od: $p=0.05$, (tabela 2)

Tabela 2 – Rezultati diskriminativne analize

Tests (variables)	Košarkaši (kadeti) koji su igrali na međunarodnim utakmicama N = 36		Košarkaši (kadeti) koji nijesu igrali na međunarodnim utakmicama N = 32		t – test	
	M	SD	M	SD	t	p
MSP	16,92	4,12	14,27	4,35	2,04	.05

Potrebno je imati u vidu da su prvim subuzorkom obuhvaćeni vrlo uspješni košarkaši-kadeti, koji su na međunarodnim utakmicama imali izuzetno zapažene rezultate, i da su, samim tim sistematski izloženi situacijama u kojima se suočavaju sa specifičnim sredinskim zahtjevima i podsticajima, koji kod njih intenzivnije razvijaju unutarličnu motivacionu dispoziciju. Moglo bi se pretpostaviti da je taj uticaj doprinio da se pojave statistički značajne razlike u odnosu na drugi subuzorak, koji je, kao manje uspješan, bio lišen specifičnih sredinskih zahtjeva i podsticaja koji bi možda uticali u većoj mjeri na razvoj motiva za bavljenje sportom.

4. ZAKLJUČAK

Rezultati ovog istraživanja upućuju na zaključak, da je u ovim vremenima, prepunim izazova, koji preusmjeravaju interesovanje i skreću pažnju sa sportskih aktivnosti na neke manje zdrave načine provođenja slobodnog vremena, upravo motivacija za bavljenje sportom ključan momenat za postizanje nadprosječnih sportskih rezultata, uz pret-

postavku prisustva i odgovarajućih psihofizičkih predispozicija. U ovom istraživanju, realizovanom na uzorku košarkaša-kadeta, primjenom MSP-testa, dobijena je statistički značajna razlika u procjeni motivacije za bavljenje sportom, kod subuzorka uspješnih u odnosu na subuzorak manje uspješnih košarkaša. Rezultati ovog istraživanja ukazuju da primijenjeni MSP-test, za procjenu motivacije za bavljenjem sportom, treba da zauzima značajno mjesto u bateriji testova koja se primjenjuje u predikciji uspješnosti mladih košarkaša. Zadaci košarkaških klubova su, između ostalog, da metodama sistematske selekcije otkriju djecu sa izraženim smislom, sposobnostima i željom za usavršavanjem u košarci, i da tu djecu uvedu u organizovan i stručan rad. U tom smislu, razvoj intrinzičke motivacije za bavljenje sportom je od izuzetnog značaja. Poseban cilj rada u košarkaškim klubovima je da kroz vaspitni i trenažni proces, doprinose da se individualne mogućnosti djece razvijaju i podižu na viši nivo, kako bi, kroz sportsko usavršavanje, od početnika izrasli do kvalitetnih košarkaša.

LITERATURA

1. Francesco, M., V. Mihić i G. Bala (2002a): *Struktura motiva postignuća merena skalom MOP2002*; u M. Franceško i B. Čukić (ur.): *Ličnost u višekulturnom društvu 4* (134 – 143). Novi Sad: Filozofski fakultet.
2. Havelka, N., B. Kuzmanović i D. Popadić (1998): *Metode i tehnike socijalnopsiholoških istraživanja*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju Društva psihologa Srbije.
3. Karalejić, M., Ahmetović, Z., Jakovaljević, S, Novović, M. (1998). *Košarka – priručnik za trenere*. Beograd: Košarkarški savez Srbije.
4. Karalejić M, i Jakovljević S. (2001): *Osnove košarke*, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Beograd.
5. Lazarević, Lj. i N. Havelka (1990): *Motiv potignuća i emocionalna samokontrola*; u N. Havelka i sar.: *Efekte osnovnog školovanja*. Beograd: Institut za psihologiju.
6. Mihić, V., J. Šakotić-Kurbalija i M. Franceško (2005): *Motiv postignuća, locus kontrole kao motivacioni faktori evropskog identiteta*, *Psihologija*, 38, 4, 445-459.
7. Wissel, H. (1994). *Basketball - Steps to Success*. Champain: Human Kinetics

PLAUSIBILITY OF BASKETBALL PLAYERS' SUCCESS PREDICTION BY THE APPLICATION OF THE PSYCHOLOGICAL INSTRUMENT (MSP) FOR ASSESSING MOTIVATION FOR DOING SPORTS

With the aim of determining plausibility of basketball players' success prediction by the application of the psychological instrument (MSP) for assessing motivation for doing sports, a total of 68 basketball players were examined. The sample was comprised of cadets from the clubs with many years of experience in international competitions.

In all of the clubs included in this research we conducted separate examination of two categories - the first being comprised of successful players who already took part in international competitions, and the second including those less successful who never entered such competitions. Results obtained in the research indicate that the applied test can be used as the additional instrument for systematic selection of basketball players of given age category when combined with the other tests used for prediction of success in this sport.

Keywords: *motive of sport accomplishment, systematic selection, basketball*

Prof. dr Milan Žvan i doc. dr Duško Bjelica